

| GIÁ BÁN         |         |
|-----------------|---------|
| ĐƠN-ĐƠN         | ĐƠN-ĐƠN |
| Một năm 1.000   | 1.000   |
| Sáu tháng 1.000 | 1.000   |
| Ba tháng 1.000  | 1.000   |

Mua báo phải trả tiền trước.  
Theo và mandat gửi cho M.  
TRẦN-DÌNH-PHIÊN. - 41, đường  
Quảng-Trung, phố Hàng, của thương  
lượng trước.

# TIẾNG-DÂN

La Voix du Peuple

La Voix du Peuple

La Voix du Peuple

Phép dơi người  
mà sau mới làm.

ĐEPT LEGAL  
INDOCHINE

BÀO-QUÂN  
Số 12, đường Hàng-Trung, Hà  
Nội. Điện thoại: 100  
Ngày lập: VIETNAM HUI

## LUẬT VỚI QUAN

Phải biết luật với quan không phải là một

Chúng ta ai đã có việc tới trước của quan nha, tất thường nghe những tiếng viên luật dân lệ, nào «vi-cảnh», nào «mạn», thượng, nào «bất ưng», v.v., cho đến «xuy-trượng», «đỗ-lưu» v.v. vì của quan là nơi thừa hành những pháp-luật đã định đó, nên gặp nhíp là nghe những tiếng trên thớt ra. Vì thế mà nhiều người hiểu lầm «luật với quan là một», hay nói cách khác: «luật ở miệng quan».

«Pháp-luật là cái căn công-ly mà quan tức là người cầm cái cân ấy». Nếu hoàn toàn được như thế thì hay tốt biết bao, mà trên đời đâu có tiếng kêu của kẻ oan khuất! Nhưng chúng ta nên biết:

Trên đời mà gọi là pháp-luật đó, tùy thời tùy sự mà khác nhau. Pháp-luật không phải cái khuôn kiêu trên trời rơi xuống, dưới đất trời lên, đời đời bất-dịch-dầu. Pháp-luật cũng như khoan-ước chế-độ, do người tạo ra mà buộc người phải tuân theo. Theo trên lịch-sử phương Đông ta, may mà gặp đời vua thánh tôi hiền, bằng theo công-ly và nhân-dạo mà đặt ra qui-tắc, nên làm mẫu mực, khiến cho nhân-dân biết đều lành mà theo, biết đều ác mà tránh, dân không khi nào phạm tội, cái ấy vẫn tốt. Bù mà gặp cái đời cay nghiệt như đời Tần-Thủy-Hoàng, Tùy-Dương-Đế v.v. thì luật pháp kia chỉ là cái lưới bủa dân, cái bẫy nhử cho người sụp sập. Nghiệm như «hai người cùng nói chuyện nhau mà bị tội chết, một người phạm tội mà cả họ bị tử hình...» thắm khốc như thế, có gì là công-ly dân? Vậy mà quan lại đời ấy cũng phụng làm pháp-luật!

Bằng theo lẽ trên, chúng ta nhận thấy rằng trên đời mà gọi là «luật», chính tự thân nó vẫn có tốt xấu, hay dở, lành dữ khác nhau; không phải nói «luật» tức toàn là công-ly cả. Bởi vậy nói «luật» trước hết nên xét: Đồng là luật do một quốc gia đặt ra để làm khuôn kiêu buộc công chúng phải tuân theo, mà luật thể nào mới đáng gọi là luật công-bình, xứng với cái tên «cán công-ly» nói trên?

Nói đến đây, chúng ta không sao không phục chế-độ xưa vẫn minh:

Ở nước văn minh, phạm sáng-lạc ra một điều luật, có nhà chuyên-môn khảo-sát nghiên-cứu hết sức cẩn-thận, rồi đưa ra Thượng, Hạ-nghi-

viện bàn cãi xem xét kỹ càng hết mực; nghị-viện có chuẩn-y thì điều luật ấy mới được ban hành, mà trước khi ban hành, tuyên-bố cho công chúng cùng hiểu biết. Nói tóm lại là cái gọi là luật, toàn do công ý phần đại đa số (nghị-viện do dân cử tức là công ý quốc dân), mà không phải do ý riêng của phái quyền qui số ít kia. Luật xử văn-minh mà được người đời khen là hiệp với công-ly, là vì thế.

Không chỉ thế thôi. Luật đã được riêng một bộ phận, khi sáng tạo ra đã được công ý quốc dân tán đồng, khi thi hành ra do một cơ quan độc lập không phục thuộc dưới quyền hành-chánh. Như vậy đã tương-tự châu-đảo, có thể làm bảo-chứng cho thần công-ly rồi. Nhưng còn chưa lấy làm đủ, vì luật pháp công-bình đến đâu mà nếu khi phân xử, khi kết nghị, trong cơ quan thừa hành hoặc còn có chỗ sai sót sai lầm mà không dùng như điều luật đã định, không khỏi có điều oan khuất chẳng. Bởi thế nên có tòa phá án, có trạng sư cãi hộ, lại cho người bị tội được quyền chống án, không khi nào chỉ bằng theo dõi chiếc lời quan mà bắt tội người.

Đó, đủ chứng cho chúng ta biết rằng: Luật có như định «vớt ra kéo vào, dờ lên để xuống» tự tay mình (出上下), nên dẫu xử theo luật mà còn có mờ đương kêu nại cải biện như thế. Luật với quan nào có phải nhập làm một đũa.

Ở xã ta thì quan niệm đối với luật lại khác thế. Khác vì nhận lầm rằng «quan tức là luật».

Theo chế độ ngày xưa, luật không khác chi là vật cấm, chỉ nơi sở công mới có, mà nhà dân không được chứa sách luật. Chánh phủ đặt ra điều luật gì cũng không công bố cho nhân dân biết. Gia đình cơ quan thì hành pháp luật, tức là bộ phận hành-chánh, mà không đứng riêng ra, vì chế độ chuyên chế ấy, dân đã mù luật mà luật ở trong tay quan, nên điều gì do miệng quan nói đều là luật cả.

Đó là chế độ lưu truyền lâu đời, dẫu ngày nay có đổi thay luật mới, có công bố cho dân biết, mà cái quan niệm «nhân quan tức là luật» vẫn còn in sâu trong não mỗi người. Hiện

## CHUYÊN ĐOỊ

### Kỷ nghệ tự tử

Người mình thường hay nói: «Nhất nghệ tinh, nhất thần tinh». Nhưng cái nghề đó phải là cái nghề gì cho có thực sự, hoặc đi buôn, hoặc làm ruộng, hoặc làm việc gì khác, hay là viết báo, viết sách cũng được đi. Cho ai có nghề đó lại có người trái một khoảng đời ăn chơi sung túc mà chỉ nhờ có một nghề... từ từ báo giá!

Ấy thế mà có.  
Bọn đồng nghiệp «Mặt» xưa rồi có đăng cái tin ở Luân-đôn hôm tháng rồi có xảy ra một vụ tử vong gọi là quá lệ, xưa nay chưa từng thấy mà người chết đứng trong vụ này chính là một người đã sống về nghệ. Từ từ Người này tên là Thomas Lideo, trong 11 năm rưỡi, chỉ vì nghệ từ từ mà sống phong lưu như một ông hoàng. Trước sau kể ra, vụ loạn từ từ có 57 lần:

1 lần nhào xuống sông Tamise;  
3 lần nhào xuống biển;  
9 lần cầm dao cắt cổ;  
11 lần sống nhờ độc, như là vérona;  
10 lần khác từ từ bằng những cách kỳ quái từ từ người ra.  
Nó quá quái lắm. Lần nào từ từ, nó cũng lựa những chỗ như là nhà hàng lớn ở mé biển, giữa nhà người ta đi dạo, dờ dờ. Nó lại khéo sắp đặt cái cái này từ từ cho bị nạn những người ở chung quanh nó cũng phải cứu vớt nó. Tự nhiên bạn dân nó cũng van vạy người ta, bảo: «Đi cho nó chết, đi thoát tay trên, cao khỏi bị cứu mà không hoàng hành pháp, chỉ nó thôi».

Lý tưởng nhân từ người ta không nghe lời nó, nên một người với nó lên, hoặc cho nó ở thuồng lầy... thì nó nó không chịu.

Rồi sau một lần sống chết như vậy, những khách sang có hảo ý trong các nhà hàng họ cũng động cho cái tình cảnh một người vì lý từ từ như vậy, sự nghiệp nghiệp gì đó mà đến phải từ từ, thì từ từ cũng ra như chúng ta kể từ từ người nhiều từ từ. Thế là sau một lần từ từ là Thomas lại được một mô tiền, kiếm ăn được rồi. Thomas mang tiền đi nơi khác xài cho sung túc, rồi đến khi hết tiền lại tìm chỗ từ từ là lần khác.

Mãi đến lần từ từ thứ 57 này, người ta mới khám phá ra cái từ từ của Thomas nên mới đem nó ra tòa để tội lương gọi. Quan tòa trách nó sao có đời không chịu làm ăn từ từ mà sống, lại đi làm việc hèn hạ làm đời thiên hạ như thế. Thomas lại trả lời với quan tòa một cách từ từ.

— Ngươi nghĩ giùm cho tôi: ở đời này ai khéo mưu sinh được cách nào cho sung túc thì làm cách ấy cho sao!  
Mưu sinh về cách từ từ! (Chưa chế là từ từ) Nhưng tôi tưởng nó cũng không chế, mà nói như Thomas có thể chế đó. Ở đời này đã có những người mưu sinh bởi những cách không chính đáng, tương gọi: người ta hàng hiếp người ta, mưu sinh bởi những kỹ nghệ như là kỹ nghệ nói khoe, kỹ nghệ ăn bám... thì Thomas mưu sinh bởi cái kỹ nghệ từ từ, có lẽ gì.

Laurent

## 668 CHÍNH TRỊ PHẠM ĐƯỢC THA

Nhân là 14 Juillet quan Toàn quyền có án xá cho 260 chính trị phạm ở Bắc-kỳ, để do tòa án Tây hay Nam kết án.

Tại Trung-kỳ được Bảo-Đại cũng có án xá cho 399 chính trị phạm do tòa Nam án nghị xử.

Thế là cả Trung Bắc-kỳ có 668 chính trị phạm được tha hẳn hoặc tha về còn bị quản thúc.

Lại tại Nam-kỳ, ngày 14 Juillet cũng có 23 người chính trị phạm giam ở khám lớn Saigon được tha. Một người này, để gần gần hạn tù. Nghe tin này, một số đồng bào con của chính trị phạm còn đang giam ở các lao, đều nức nức ngóng trông ơn trên, rồi đây sao cho giúp một nhau, và mong rằng khi về chính phủ bỏ lệ quản thúc cho.

## Số độc đặc về ai?

T. D. số vừa rồi có đăng tin đồn người thợ guê ở Tam kỳ trúng số độc đặc.

Nay báo FRANCE-ANNAM lại nói số của người thợ guê ấy là 529.321, còn số trúng thì lại 529.231, chỉ lộn hai con số 23 sau ra trước mà người ta đồn rầm lên thôi.

Nhiều báo nói số ấy bán tại Bắc kỳ.

Còn làm kẻ đồn cũng cách quả quyết rằng một thầy Thừa-phái ở Bồng sơn (Bình định) trúng.

Vậy thì ai trúng? Còn là cái đầu hời to.

Số 40 000\$, nhiều bạn đồng nghiệp ngoài Bắc đã nhất định M. Đỗ-long-Giang, cháu khoán ở Hòa-bình trúng, và ông đã đem về số tới kho bạc kỹ lãnh tiền.

Tin sau cùng, theo báo Đông-Pháp ra 19-7 thì người trúng số độc đặc 100 000\$, là người sắp phở làm ở 1 công sở Saigon chung với ông bố, đã đưa trình kho bạc, nhưng xin dấu tên.

## THUÊ VUA XONG ĐÀ ĐÈN XAU!

Ở phố Quảng-Ninh (Quảng-bình) nhơn dân chạy lo thuê, nhiều làng đã nộp, có làng biện chưa đủ, thì đã sẵn sẵn sẵn sẵn.

Hai giờ chiều hôm 9-7-36, quan phủ Quảng-ninh về tại đình Cù-biền (làng có cờ trống đem rượu) biếu cho dân rằng: «Hiện nay tình thế lấy một ngày từ tịch (ngạch tỉnh) hai giờ để lấy tiền từ từ các cầu cống từ Phước-Duyệt đến gare Xuân-dục (R. l. n. 63). Nhưng đã xin bởi có số 050, chỉ còn số 15. Vậy đến ngày 19-7 có phải đến thôn, buổi sáng tại Cù-biền, chiều ở Xuân-dục. Nếu trễ qua ngày sau 20-7 thì sẽ thu 050, và trễ đến ngày khác thì sẽ bị phạt...»

Một lo xong k oán thuê, thì tiếp đến xâu, mà lại góp bằng tiền, nên dân có lời phàn nàn.

Bạch-dinh

## Quanh vụ đặc-diễn ở tỉnh Quảng-Nam

### Đặt công hoang trên 5 mẫu khởi nạp tiền trích lục

Sau khi bộ đặc-diễn làm xong, vụ thanh toán trích lục ở các làng, vẫn nặng nề, không thua chi vụ thuế. Song với diễn bộ có ruộng đất có canh thân hoa lợi, với các làng có công diễn công thổ phần cấp cho dân, thì đã có chỗ bồi bổ cho dân. Nhưng phải trích, có đất công phải đưa giá mà nộp; chỉ nghĩ cho những làng ruộng có ít, hoang thổ k ông canh trung lại nhiều năm ba rưỡi mẫu, như làng Thanh-Hà, Đa-phước, Xuân-Hiền... (Độc-lộc) thì thì dân mà nộp? Việc này có làng tiền nhà, quan Tỉnh có thương quan Công-sở Pafoo, xin cho các làng miễn nộp số tiền trích lục đất công hoang trên 5 mẫu ấy. Vậy rồi đây quan Công-sở đã phớt ý.

Trước đây ngày 4-7-36 số: «Kỳ Hội-thương ngày 3 Juillet, tại tỉnh có thương vụ: đất công hoang trên 5 mẫu nộp tiền trích lục, thì là con khổ cho các làng làm, xin khởi nạp tiền trích lục».

«Quê Bà thương vụ: đất công hoang

## Chánh sách Nam tiến của người Nhật càng tích cực hóa

Một bài chánh luận không khác gì một bài cảnh cáo rất quạn hệ đến cuộc diện Thái-bình-dương)

(Tiếp theo số 938)

### Cơ quan chánh trị

Ngoài những công cuộc đã kể trên, chánh sách nam tiến lại có cơ quan chánh trị rất trọng yếu: nguyên trước kia định đem các đất Nam dương ủy nhiệm thống trị, qui cả về dưới quyền quản trị của Tổng đốc Đài-loan. Sự ấy vẫn không thực hiện được, nhưng ít nữa cũng mở rộng quyền của Tổng đốc Đài-loan, ngang với địa vị Tổng đốc Triều-tiên để tiện việc xoay bắt.

Theo diễn tin ngày 18-5-36, chúng nghị viện Nhật (Hội ủy viên Đài-loan) thực hiện nội xĩ có một toàn thể bị một nội nghị, thảo luận các kế hoạch về chính sách. Nam tiến, trước ngày hội ấy, nhà đương cuộc chính phủ đã nói rõ phương án phát triển đối với Hoa nam và Nam dương các xứ, về biện pháp cụ thể. Lập-báo ở Thượng-hải ngày 19-5-36 cũng đăng cái tin ấy, rõ là chánh sách nam tiến của người Nhật như cái tên: đã đặt trên giấy cung, động là bắt ra ngay.

### Kế hoạch quân sự trừ bị

Chánh sách nam tiến, hiện nay đương điều tra thực địa tình hình để tiện tiến hành việc quân sự thiết bị: Nguyên Hải tướng Đại-dục sang khảo sát các xứ ủy nhiệm thống trị mới về; thì Lại mã (truyền đệ đại tướng) đã định đầu tháng sau nay cũng kiêm nhiệm Hải tướng Đại sứ sang khảo sát Nam dương một lần nữa, đó là chương rằng Nhật bản sẽ tích cực lập một qui mô lớn về cơ quan quân sự ở Nam dương, đã thực hiện chánh sách nam tiến, không thêm che dấu gì cả.

Trước kia, có hải ước Hoa thịnh đồn bạn chế, người Nhật có muốn bố trí này nọ, còn có điều ước qui định. Từ Nhật ra bởi Hải quân rồi, hải ước không tồn tại nữa, thì ai tự ý káo trá trương.

### Sẽ cũng Anh Mỹ xung đột

Quanh Thái-bình-dương, quyền lợi của Anh, Pháp, Mỹ, Nhật, cũng lấy làm khó chịu mà phòng ngừa đã cách, như káo trá trương công cuộc hải lục phòng tuyến ở Hương cảng, kiến trúc nơi yếu tắc ở Tân-gia-ba, thêm số quân trú phòng, sung thực các khoản quân bị... kế hoạch ấy từ từ bị thực hiện. Hiện ở Hương cảng lại thêm một lực lượng cùng kiến thiết phòng không quân một cách bí mật. Không những thế thôi, các đảo tiếp cận với bờ biển Gia-na-dai như Úc-ô-ân, Nya-tu-Lan v.v. cũng kiến thiết quân bị.

Theo truyền thông chánh sách ngoại giao của nước Anh, bề ngoài từ từ chưa có sự thay đổi, nhưng nội tâm thì đang thay đổi; có lẽ cũng đang có sự thay đổi, nhưng nội tâm thì đang thay đổi; có lẽ cũng đang có sự thay đổi, nhưng nội tâm thì đang thay đổi.

Đó là đất hoang thì đầu nhiều thì cũng nên thu, tương đương chỉ làng có nhiều trên 5 mẫu. Dân

### Giáo bộ hòa bình, song bề trong

giữ đủ ngọn dùi pho, phòng có ai động chạm đến quyền lực của mình, chứ không phải thế lo.

Còn Mỹ, thì rất là gai mắt với người Nhật, tuy đối với Viên-dong vì tình thế «khách chủ» chưa từ mặt cho thiệp báo, song, phớt phớt Thái-bình-dương, trên mấy năm nay káo trá trương riết, như đảo Hạ-oai-di, Quan-đảo v.v., mà Quan-đảo càng chú trọng hơn. Vì Quan-đảo không chỉ là trung tâm diêm của hải diện, mà gần đây đảo ấy lại là một nơi trọng yếu có thể làm đứt đoạn liên lạc ngang đường Tân định kỳ giao thông Thái-bình-dương nữa. Nước Mỹ kiến trúc quân cảng ở đây, là công trình rất trọng đại, và đương tiến hành.

Theo tin Hoa thịnh đồn ngày 13-5-36, chánh phủ Mỹ đã trả xuất 10.000.000 vãng Mỹ về quân dụng, phỉ, đại ở Châu châu loan một thuyền ở nói để phụ trợ mệnh với phòng vụ Hạ-oai-di, đồng thời lại quân bộ đã án dự toán 57.000.000 đồng vãng Mỹ, để được Tổng thống La-tư Phúc phê chuẩn ngày 17-5-36, cũng để tăng vào khoản phòng vụ ở các đảo. Thế là Mỹ đối với Nhật cũng phòng bị hàn hoải.

### Tổng luận

Như trên đã nói chánh sách nam tiến của người Nhật để tích cực hóa... mà theo tình thế hiện tại thì Anh Mỹ đối Nhật để thành tình thế «khách chủ». Bên nào cũng bầm bầm giữ miếng, đều chưa xung đột ngay, mà lần sóng ngầm dưới mặt nước càng đậm đặc đến trên không khí, cũng có ngày bùng ra trận giống to sóng lớn. «Xã Đông-dương ta như cái «balcon» ngồi ngó ra Thái-bình-dương», không rõ cuộc sóng gió sau này, có thể cho chúng ta ngồi yên mà ngó ra như lời quan Toàn quyền Sarrau đã nói kia không? Chờ xem thời thế xoay vần đến đâu.

KHÁCH-QUAN (thực)

## Lại xét bất thuộc phiên lựu

Ngày 9-7-36 người Thượng-chánh Mộ-đức (Quảng-ngũ) đi với một người cai bạch ló đến xát nhà của Họ ở... đến Mỏ-minh-Lông, có bắt được một ve thuộc phiên lựu ở nơi hàn đề. Theo lời của Họ nói, thuộc phiên lựu là thuộc phiên thiệt, chứ không phải thuộc phiên lựu; song vì dựng trong ve, nên người Thượng-chánh buộc phải phạt 300; không biết kêu nại vào đâu mà xin phân xử, nên phải chịu phạt oan.

Cũng ngày hôm ấy, người Thượng-chánh lại đến xét nhà ông Đội-Mộ, (đội kiêm-lâm) ở làng Phố-lâm, gần huyện lỵ Nghĩa-hành. Lúc đến xét tìm khắp nơi không có vật gì, đã bỏ đi ra ngoài ngõ. Sau lại đi trở vào nhà xét trên tường xĩ, thấy có ve thuộc phiên lựu. Xét xong, bắt Đội-Mộ phạt 150; y kêu nại mãi, rồi lại cạy phải phạt 600!

Cái nạn thuộc phiên lựu đến than phiên lựu!

PHU-XUÂN HỌC-NHẬP  
của các



